

Wat maakt zomeronderwijs effectief?

juni 2020

In de zomervakantie gaan leerlingen zes weken niet naar school. Opgedane kennis en vaardigheden van het afgelopen schooljaar blijken in die weken aanzienlijk te verminderen, met als gevolg dat leerlingen met een leerachterstand aan het nieuwe schooljaar beginnen. Daarnaast geven schoolleiders aan bij sommige leerlingen een leerachterstand te zien vanwege het thuisonderwijs tijdens de coronacrisis. Zomeronderwijs kan een manier zijn om leerlingen toch met het juiste niveau aan kennis en vaardigheden aan het nieuwe schooljaar te laten beginnen. In deze Nota bene gaan we in op de effectiviteit van zomeronderwijs.

Waarom zomeronderwijs?

De eerste stap naar een effectief zomerprogramma blijkt het vaststellen van het doel. Zomeronderwijs kan volgens Faber et al. (2014) drie soorten doelen hebben. Het kan ten eerste een verlies aan vaardigheden tijdens de zomervakantie voorkomen, ook wel de 'zomerdip' genoemd. Ten tweede kan zomeronderwijs leerachterstanden die opgelopen zijn in het afgelopen schooljaar repareren. Ten derde kan zomeronderwijs leerlingen voorbereiden op een transitie, bijvoorbeeld voor leerlingen die van de basisschool naar de middelbare school gaan.

Effectiviteit van zomerscholen

Zomeronderwijs bestaat in verschillende vormen. Eén daarvan is in de vorm van zomerscholen, waarbij leerlingen in de zomer een paar weken naar school gaan om voor een aantal vakken lessen te volgen. Zomerscholen kunnen een positieve invloed hebben op het kennisniveau en de leerprestaties van rekenen en taal (Cooper et al., 2000; McCombs et al., 2011). Bovendien blijken zomerscholen leerachterstanden weg te kunnen werken; uit Nederlands onderzoek blijkt gemiddeld 86% van de deelnemers van een zomerschool toch over te zijn gegaan naar het volgende schooljaar (Haelermans et al., 2018). Zomerscholen zijn daarom ook effectief voor het tegengaan van de zomerdip. Over de langetermijneffecten van zomerscholen is echter nog geen duidelijkheid, geven verschillende onderzoeken aan (Cooper et al., 2000; Faber et al., 2014; McCombs et al., 2011).

Kenmerken effectieve zomerscholen

De effectiviteit van zomerscholen blijkt afhankelijk van een aantal kenmerken.

1. Organisatie

Een effectieve zomerschool is zorgvuldig voorbereid, gemonitord en geëvalueerd (Faber et al., 2014). Over de duur van de zomerschool bestaat discussie, maar gemiddeld wordt twee tot vijf weken aanbevolen (Augustine et al., 2016; Haelermans et al., 2018). Daarbij wordt ook geadviseerd om leerlingen zo min mogelijk vakken te laten volgen: hoe minder vakken op de zomerschool, hoe beter de leerachterstand voor die vakken gerepareerd kan worden (Haelermans et al., 2018).

2. Begeleiding

De begeleiding moet bestaan uit gekwalificeerde leerkrachten. Daar komt bij dat zij enthousiast, positief en motiverend moeten zijn om leerlingen zo gemotiveerd mogelijk de zomerschool te laten volgen (Faber et al., 2014).

3. Leerstof

Leerkrachten op zomerscholen blijken baat te hebben bij duidelijk gestructureerde leerstof, bijvoorbeeld in de vorm van complete zomerpakketten (Faber et al., 2014);

McCombs et al., 2011). Ook moet de leerstof goed aansluiten op het curriculum (Augustine et al., 2016).

4. Instructie

De instructie moet aan kleine groepjes worden gegeven (Augustine et al., 2016; Cooper et al., 2000; McCombs et al., 2011). In de literatuur worden groepjes van vijf tot vijftien leerlingen genoemd (Faber et al., 2014; Haelermans et al., 2018).

Bovendien draagt gestructureerde en individuele instructie met verrijkende en activerende werkvormen bij aan de effectiviteit van zomerscholen (Augustine et al., 2014; Cooper et al., 2000; Faber et al., 2014; McCombs et al., 2011).

5. Motivatie

De motivatie van de leerlingen is, net als bij regulier onderwijs, een cruciaal punt (Faber et al., 2014; McCombs et al., 2011). Leerlingen kunnen onder andere gemotiveerd worden door een goede relatie met de leerkracht/begeleider en door werkvormen die net iets verschillen van het reguliere onderwijs dat zij volgen.

6. Ouderbetrokkenheid

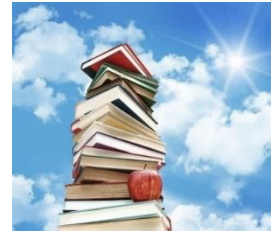
Een zomerschool blijkt effectiever bij een hoge ouderbetrokkenheid (Cooper et al., 2000; Faber et al., 2014; McCombs et al., 2011).

Zomerscholing en begrijpend lezen

Een alternatief voor zomerscholen is zomerscholing. Leerlingen krijgen dan tijdens de zomervakantie lessen mee naar huis. Zomerscholing wordt vooral gebruikt voor (begrijpend) lezen en deze speciale zomerlessen blijken effectief voor het tegengaan van de zomerdip, het vloeiend lezen, het leesbegrip en voor de leesprestaties in het algemeen (Allington et al., 2010; Johnston et al., 2015). Ook deze effecten hangen af van een aantal factoren.

1. Leesstof

Ten eerste is het van belang dat leerlingen thuis toegang krijgen tot boeken en teksten (Kim et al., 2016). Dit is vooral noodzakelijk voor leerlingen met een lage sociaaleconomische status, die thuis weinig middelen hebben om te lezen. Bovendien moet de leesstof passen bij het niveau en de interesses van de leerlingen (Beach et al., 2018; Kim & White, 2008). Door ook verschillende tekstsoorten aan te bieden, krijgen leerlingen de mogelijkheid om in te zien dat er meerdere manieren zijn om een tekst te begrijpen (Johnston et al., 2015; Kim et al., 2016).

2. Expliciete instructie

Slechts toegang geven tot leesstof tijdens de zomer is niet genoeg: expliciete instructie is nodig om leerlingen te leren hoe zij thuis, zonder begeleiding van de leerkracht, begrijpend kunnen lezen (Johnston et al., 2015; Kim et al., 2016). De effecten van de zomerscholing blijken sterk afhankelijk van deze expliciete instructie (Beach et al., 2018).

3. Ouderbetrokkenheid

Net als bij zomerscholen wordt ouderbetrokkenheid ook bij literatuur over zomerscholing genoemd (Kim et al., 2016). Aangezien leerkrachten tijdens de zomerscholing niet aanwezig zijn, kunnen ouders een vervangende rol spelen. Ouders kunnen hun kinderen motiveren om leesactiviteiten te ondernemen. Daarnaast kunnen zij hun kinderen begeleiden door bijvoorbeeld het kind hardop te laten lezen en hier feedback op te geven (Kim & White, 2008). Zij hebben dan wel kennis nodig van de manier waarop het kind thuis begrijpend kan lezen (Kim et al., 2016).

Zomeraanbod van Nieuwsbegrip

Voor de niveaus AA, A, B en C is er deze zomer een Nieuwsbegrip-zomeraanbod. Het zomeraanbod bestaat uit wekelijks een aflevering met dezelfde lessen en opdrachten als in het reguliere aanbod. Zo zijn in het zomeraanbod de basislessen, woordenschatlessen, andere tekstsoortlessen en het Jeugdjournaalfilmpje beschikbaar. De zomerlessen kunnen zelfstandig en individueel vanuit huis gemaakt worden, maar kunnen ook binnen een zomerschool worden aangeboden. De onderwerpen van de lessen zijn semi-actueel, met als hoofdthema: zomer. Bovendien kunnen leerlingen met Nieuwsbegrip Goud alle lessen online maken. Bij de basislessen van niveau AA, A en B worden instructiefilmpjes aangeboden, zodat er toch enige instructie en modeling plaatsvindt. De zomerlessen worden wekelijks online gezet.

Tot slot

Vanwege het thuisonderwijs door het coronavirus kan het zijn dat sommige leerlingen een leerachterstand hebben opgelopen. Zomeronderwijs is een effectieve manier om leerachterstanden weg te werken of juist te voorkomen. Maar om effect te bereiken moet aan een aantal voorwaarden voldaan worden. Een goede voorbereiding is bijvoorbeeld essentieel.

Bronnen

Allington, R. L., McGill-Franzen, A., Camilli, G., Williams, L., Graff, J., Zeig, J., Zmach, C., & Nowak, R. (2010). Addressing summer reading setback among economically disadvantaged elementary students. *Reading Psychology, 31*(5), 411-427.
<https://doi.org/10.1080/02702711.2010.505165>

Augustine, C. H., McCombs, J. S., Pane, J. F., Schwartz, H. L., Schweig, J., McEachin, A., & Siler-Evans, K. (2016). Learning from summer: Effects of two years of voluntary summer learning programs on low-income urban youth. Santa Monica, CA: RAND Corporation. Geraadpleegd op <https://www.wallacefoundation.org/knowledge-center/Documents/Learning-from-Summer-Effects-of-Voluntary-Summer-Learning-Programs.pdf>

Beach, K. D., McIntyre, E., Philippakos, Z. A., Mraz, M., Pilonieta, P., & Vintinner, J. P. (2018). Effects of a summer reading intervention on reading skills for low-income black and Hispanic students in elementary school. *Reading & Writing Quarterly, 34*(3), 263-280.
<https://doi.org/10.1080/10573569.2018.1446859>

Cooper, H., Charlton, K., Valentine, J. C., Muhlenbruck, L. (2000). Making the most of summer school: A meta-analytic and narrative review. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 65*(1), 1-118.

Faber, S.E., Timmerman, M.C. en Kievitsbosch, A.F. (2014). De zomerschool: een effectieve interventie tegen zittenblijven. Groningen: Rijksuniversiteit. Groningen.
https://www.voraad.nl/system/downloads/attachments/000/000/173/original/2014_Maatwerk-RUGrapport-onderzoek-Zomerscholen.pdf

Haelermans, C., Ghysels, J., & Monfrance, M. (2018). Effectanalyse lente- en zomerscholen 2017. Geraadpleegd op https://www.voraad.nl/system/downloads/attachments/000/000/561/original/Onderzoek_LENZO2017_Hoofdraapport.pdf?1521727783

Johnston, J., Riley, J., Ryan, C. & Kelly-Vance, L. (2015). Evaluation of a summer reading program to reduce summer setback. *Reading & Writing Quarterly*, 31(4), 334-350.
<https://doi.org/10.1080/10573569.2013.857978>

Kim, J. S., Guryan, J., White, T. G., Quinn, D. M., Capotosto, L., & Chen Kingston, H. (2016). Delayed effects of a low-cost and large-scale summer reading intervention on elementary school children's reading comprehension. *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 9(1), 1-22. <http://dx.doi.org/10.1080/19345747.2016.1164780>

Kim, J. S., & White, T. G. (2008). Scaffolding voluntary summer reading for children in grades 3 to 5: An experimental study. *Scientific Studies of Reading*, 12(1), 1-23.
doi:10.1080/10888430701746849

McCombs, J. S., Augustine, C. H., Schwartz, H. L., Bodilly, S. J., McInnis, B., Lichter, D. S., & Cross, A. B. (2011). *Making summer count*. Geraadpleegd op <https://www.wallacefoundation.org/knowledge-center/Documents/Making-Summer-Count-How-Summer-Programs-Can-Boost-Childrens-Learning.pdf>

Tekst: Isabelle Louis, stagiaire ontwikkelaar Nieuwsbegrip.